edebiyatın izinde
FANTASTİK ve BİLİMKURGU

Yayına Hazırlayanlar
SEVAL ŞAHİN
BANU ÖZTÜRK
DİDEM ARDALI BÜYÜKARMAN

ARAŞTIRMA DİZİSİ
BAĞLAM

edebiyatın izinde
FANTASTİK ve BİLİMKURGU

Yayına Hazırlayanlar
SEVAL ŞAHİN
BANU ÖZTÜRK
DİDEM ARDALI BÜYÜKARMAN

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ
Seval ŞAHİN 7

AÇILIŞ KONUŞMASI
Bülent SOMAY 9

Bölüm I
BİLİMKURGU VE FANTASTİK: KAVRAM, TANIM, TARİHÇE

YA ÖYLE OLSA? BİLİMKURGU-FANTASTİK YAZINI VE HAKİKAT İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME
Doğan ERİŞEN 29

ÇAĞININ AYNASI OLARAK BİLİMKURGU: İNSANIN DOĞA VE TEKNOLOJİYE BAKIŞI NASIL DÖNÜŞTÜ?
K. Murat GÜNEY 36

BİLİMKURGU VE ADİLİK: BİOPUNK
Abdullah DERİN 44

BİR OSMANLI BİLİMKURGUSU: *FENNÎ BİR ROMAN YAHUT AMERİKA DOKTORLARI*
Seda UYANIK 49

TÜRKİYE'DE BİLİMKURGU
Gürses ÖNER 56

1980 SONRASI TÜRKİYE'DE BİLİMKURGU ROMANLARI
Veli UĞUR 63

CANAVAR: KÜLTÜRALİZM NE ZAMANDI?
Sibel YARDIMCI 71

BAŞLANGIÇTAN 2000'LERE TÜRKÇE EDEBİYATTA FANTASTİĞİN SERÜVENİ
Pelin ASLAN AYAR 110

Bölüm II
PANELLER

PANEL I / FANTASTİĞİN KÖKENLERİ: MİTOLOJİ VE GOTİK 125

PANEL II / BİLİMKURGU VE FANTAZYANIN
TÜRKÇE SINIRLARI 141

PANEL III / YAZARLARIN GÖZÜYLE
BİLİMKURGU VE FANTASTİK 157

Bölüm III
BİLİMKURGU VE FANTASTİK: İNCELEME VE ÇEVİRİ

BİR BİLİMKURGU ROMANININ SİNEMA YOLCULUĞU:
"DUNE" YÖNETMENLERİN KUTSAL KASESİ
M. Korkut ÖZTEKİN 181

UZAY ÇİFTÇİLERİ VE *ŞEBEK ROMANI*'NDA ÜTOPYA İLE
DİSTOPYANIN TEZAHÜRÜ
Erol GÖKŞEN 188

MURATHAN MUNGAN'IN FANTASTİK BİR POLİSİYE ROMANI:
ŞAİRİN ROMANI
Nilüfer İLHAN 195

SANAL HİKÂYE ANLATICILIĞI ÇAĞINDA YAŞAYAN BİLİMKURGU
VE FANTASTİK DÜNYALAR OLARAK VİDEO OYUNLARI
Sercan ŞENGÜN 211

FRANSIZCA'DAN TÜRKÇE'YE GERÇEKLEŞTİRİLEN İLK
FANTASTİK YAZIN ÇEVİRİLERİNE GENEL BİR BAKIŞ
Pınar GÜZELYÜREK ÇELİK 221

SEZGİN KAYMAZ-İSMAİL GÜZELSOY VE HAKAN BIÇAKCI
İLE FANTASTİK VE DİĞER ŞEYLER ÜZERİNE 229

TÜRKÇE EDEBİYATTA FANTASTİK VE BİLİMKURGU
LİTERATÜRÜ DENEMESİ
Ayşegül ERGÜL 234

YAZARLAR HAKKINDA 248

FRANSIZCA'DAN TÜRKÇE'YE GERÇEKLEŞTİRİLEN İLK FANTASTİK YAZIN ÇEVİRİLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

Pınar GÜZELYÜREK ÇELİK *

Bu çalışma kapsamında öncelikle Fransa'da fantastik yazın türünün doğuşu ve bu türün ilk örneklerinin Türkçeye çevirilerine dair genel bir bakış sunmaya çalışacağız. Bu amaç doğrultusunda, Fransa'da bu yazın türünün ortaya çıkışının romantik döneme denk düştüğü göz önünde bulundurulduğunda, çalışmamızı 19. yüzyıl Fransız yazınıyla sınırlandıracağız. Ayrıca, bütüncül bir bibliyografya çalışması oldukça geniş ve ayrıntılı bir çalışmanın konusu olacağından bu makale kapsamında yalnızca dönüm noktası olabilecek ya da kendinden sonrakilere esin kaynağı olmuş yapıtların çevirileri ele alınacaktır. Çalışmamıza dayanak olan kaynakça taramalarını Hasan Anamur'un *Başlangıçtan Bugüne Fransızcadan Türkçeye Yapılmış Çeviriler ile Fransız Düşünürler, Yazarlar, Sanatçılar Üzerine Türkçe Yayınları İçeren Bir Kaynakça Denemesi* başlıklı çalışması, T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Fransız Devlet Kütüphanesi katalogları, idefix ve Nadir Kitap gibi kapsamlı çevrimiçi kitap satış mağazaları ve yayınevlerinden yararlanarak gerçekleştirmiş bulunmaktayız.

Fransa'da Fantastik Yazının Kökeni

Fransa'da bu türün nasıl doğduğuna geçmeden önce bu alanın başlıca kuramcıları tarafından fantastiğin nasıl tanımlandıklarına bakacak olursak: Yazın tarihçisi Pierre-Georges Castex'e göre fantastik "gizemin gerçek yaşama aniden müdahalesi"dir (Castex, s.8). Yazın eleştirmeni ve aynı zamanda sosyolog olan Roger Caillois ise fantastiğin "korkuyla oyun" olduğunu belirtmektedir (Caillois, s.13). Fantastik yazın alanında uzman bir araştırmacı olan Marcel Schneider için fantastik "günlük yaşamdan ani bir kopuş" anlamına gelmektedir (Schneider, s.8. Dilbilimci ve yazın kuramcısı Tzevetan Todorov'un görüşüne göreyse "Fantastik,

* Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Fransızca Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı, pguzelyurek@yahoo.fr.

kendi doğal yasalarından başka yasa tanımayan bir öznenin görünüşte doğaüstü bir olay karşısında yaşadığı kararsızlıktır." (Todorov, 2004, s.31).

Schneider ve başka birçok yazın kuramcısına göre, bu türün kökeni olarak Ortaçağ'dan itibaren tekinsiz, doğaüstü, olağanüstü gibi yazın türlerini göstermek mümkün olabilir. Ancak başlı başına bir tür olarak ortaya çıkışı 19. yüzyılda romantizm akımının doğuşuyla aynı döneme rastlamaktadır (Schneider, s.441). Özellikle Fransa'da romantizmin öncüsü olmuş birçok yazarın aynı zamanda fantastik türe önemli katkılarda bulunduğu dikkate alındığında bu durumun rastlantısal olmadığı gözlenmektedir. Bu bağlamda, 18. yüzyıl gerçekçiliğine bir tepki olarak romantizm efsaneleri, gizemi, bir başka deyişle kurguyu yeniden alevlendirir. Gerçekçiliğin bilimle olan sıkı bağına karşılık romantizmle birlikte olağanüstüden aldıkları zevki, dünyayı başka şekillerde algılama isteklerini ve dinî duygulara yeniden değer verme isteklerini kendilerine özgü bir biçimde dile getirirler.

Birçok edebiyat kuramcısı için Fransa'da fantastik türün ilk örneği Jacques Cazotte'un *Aşık Şeytan* (1772) adlı yapıtıdır. Yazar bu kısa öyküsüyle türün yaratıcısı sayılmaktadır. Hem gerçekliği hem de gerçekdışılığı doğal bir şekilde aynı anda bulunduran bu öykü hakkında Castex şöyle demektedir: " (...) anlatı kişileri yaşamaktadırlar ve olaylar o kadar doğal bir şekilde aktarılmaktadır ki durumun tekinsizliği çok zor fark edilebilmektedir" (Castex, s.33). Bir başka deyişle, yazar anlatıdaki olaylara hem insani, doğal bir açıklama getirmektedir hem de doğaüstü. Böylelikle okur kâh kendini peri masalları diyarında bulmakta, kâh gerçek dünyada gezinmektedir. Cazotte ayrıca Charles Nodier, Gérard de Nerval ve Charles Baudelaire gibi yazarlara da bu öyküsüyle esin kaynağı olmuştur.

Bununla birlikte Ernst Theodor Amadeus Hoffmann ve Edgar Allan Poe'nun da Fransa'da fantastik yazının gelişmesine katkıları yadsınamaz. Alman romantik yazar Hoffmann, Honoré de Balzac, Théophile Gautier, Prosper Mérimée ve Alexandre Dumas gibi birçok yazara esin kaynağı olmuştur. Örneğin Nodier, başyapıtı olarak kabul edilen *La fée aux miettes*'i (1832) yazarken kuşkusuz *Princesse Brambilla*'dan etkilenmiştir ve yine Castex'e göre, Gautier ünlü öyküsü *La Cafetière'i* (1831) yazarken okur üzerinde Hoffmann'ın yarattığı türde bir etki yaratmayı amaçlamaktaydı (Schneider, s.224).

19. yüzyılın ilk yarısına Hoffmann damgasını vururken, ikinci yarısında Poe'un etkisi ağırlık kazanmaktadır. Fransa'da Schneider'in belirttiği üzere "[...][Poe] Nerval'in, Schumann'ın erkek kardeşi, Hoffmann'ın manevi oğlu olarak görülmektedir". Bununla birlikte Poe'nun fantastiği Hoffmann'ınkine göre daha doğal, daha gerçekçi ve daha basit görünmektedir. Schneider'e göre "[...] biri objektif, diğeriyse metafiziktir." Poe'nun dönemin yazarlarını ne denli

etkilediğine en çarpıcı örnek Jules Verne'in *Buzlar Sfenksi* adlı yapıtıdır, çünkü bu kitap neredeyse Poe'nun *Arthur Gordon Pym'in Maceraları*'nın devamı niteliğindedir. Ayrıca Poe'nun aynı zamanda polisiye roman türünün öncülerinden kabul edildiğinin de altını çizmek gerekir (Schneider, s. 259).

Fransa'da Fantastik Yazının İlk Örneklerine ve Türkçeye Çevirilerine Genel Bir Bakış

Tarihte ilk fantastik öykü Cazotte'un *Aşık Şeytan*'ı olarak kabul edildiğine göre öncelikle bu yapıtın dilimize ne zaman çevrildiğine değinmek yerinde olacaktır. Fransa'da 1772 yılında yayınlanan bu öykünün Türkiye'ye gelmesi oldukça uzun zaman almıştır. Jorge Luis Borges'in seçtiği fantastik yapıtlardan oluşan ve 1977 yılında yayınlanmaya başlayan bir koleksiyon olan Babil Kitaplığı 1990'lı yıllarda Dost Kitabevi Yayınları'ndan çıkarılmaya başlanmıştır ve bu kapsamda İsmail Yerguz'un çevirisiyle 1998 yılında dilimize kazandırılmıştır.

Fantastik yazının öncü yazarlarından Jan Potocki de ülkemizde çok geç tanınmıştır. Birçok yazara esin kaynağı olan ve Todorov tarafından bu türün model romanı olarak adlandırılan *Manuscrit trouvé à Saragosse* (1810) dilimize Melis Ece çevirisiyle ancak 1992 yılında *Zaragoza'da Bulunmuş El Yazması* başlığıyla Remzi Kitabevi tarafından kazandırılmıştır. Bunun dışında yazarın, *Hafız'ın Yolculuğu* adlı kitabı 2000 yılında Aykut Derman'ın çevirisiyle Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkmıştır.[1] Yazarın bu iki kitabı dışında Türkçe'de başka çevirisi bulunmamaktadır.

Romantik akımın öncülerinden olan Nodier'in ilk fantastik öyküsüyse 1806 yılında yayınlanan *Une heure ou la vision*'dur; ikincisi *Smarra ou les Démon de la nuit* 1921'de ve son yapıtı *Lydie ou la Résurrection* 1838 yılında yayınlanır. Fantastik yazın türü üzerine kaleme aldığı ve 1830'da yayınlanan çalışması *Du fantastique en littérature* kendi yapıtlarının bir savunması niteliğindedir. Nodier'nin bu çalışması halen güncelliğini korumakta ve günümüz çalışmalarına ışık tutmaktadır (Schneider, s.145).

Yazarın çevirilerine bakıldığındaysa çok azının dilimize kazandırıldığı gözlenmektedir. İlk çevirilerinin 1940'lı yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları'nca gerçekleştirilmesinden sonra ancak 2011 yılında bir başka çevirisine rastlanmaktadır. Türkçe'ye çevrilen ilk yapıtı 1946 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Fransız Klasiklerinden Yusuf Tavat'ın çevirisiyle çıkan *Ölü Adam Deresi*'dir. Yine aynı yayınevinden 1949'da bu kez İlhan Sezen çevirisiyle *Trilby* yayınlanmıştır. Yaptığımız araştırmalar sonucunda bu tarihten sonra 2011 yılında Ayten

[1] Söz konusu kitabın çevirisi özgün dili olan Fransızca yerine İngilizce'den gerçekleştirilmiştir.

Er'in çevrisiyle Kavis Kitap'tan çıkan *Infernaliana*'ya kadar yazarın Türkçe'ye bir başka çevirisine rastlamadık.

Fantastik tür açısından önemli bir başka Fransız yazar olan Balzac, bu türde on öykü yazmıştır ve bunların hepsini de 1830'a doğru kaleme almıştır. Ayrıca üç de fantastik romanı bulunmaktadır: *La peau de chagrin* (1831), *Louis Lambert* (1832) ve *Séraphita* (1835) (Schneider, s.174).

Balzac'ın Türkçe'ye ilk çevirisi 1927 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlarından çıkan *Cesar Birotteau, Eugenie Grandet Baba Goriot*'dur. Bu yapıtın çevirmeni Cumhuriyet dönemi edebiyatının önde gelen yazarlarından biri olan Reşat Nuri Güntekin'dir. Balzac'ın en ünlü fantastik yapıtı *Tılsımlı Deri (La peau de chagrin)*, ilk kez 1940 yılında Hilmi Yayınlarından Hamdi Varoğlu çevirisiyle çıkmış ve günümüze kadar pek çok yayınevi tarafından yeniden çevrilerek yayınlanmıştır. *Louis Lambert* ise 1946 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlarından Oktay Rıfat'ın çevirisiyle okuyucuya kavuşmuştur. Bir başka fantastik yapıtı olan *Séraphita*'nın çevrilmesi içinse 2013 yılını beklemek gerekmiştir. Bu roman Jaguar Yayınları'ndan İsmet Birkan'ın çevirisiyle çıkmıştır. Yaptığımız araştırmalarda Balzac'ın pek çok yapıtının oldukça erken dönemlerden itibaren Türkçe'ye çevrilmiş olduğunu gözlemledik. Yazarın Türkçe'de en çok yayınlanan yapıtlarıysa *Vadideki Zambak* ve *Goriot Baba* olmuştur. *Vadideki Zambak*'ın Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2004 yılında yayınlamış olduğu 100 Temel Eser listesinde olmasının çevirilerinin bu denli çok olmasıyla yakından ilişkili olduğu kanısındayız.

Gautier fantastik yazın tekniğini geliştiren ve zenginleştiren bir yazar olarak bilinmektedir. Bu konuda Jean-Baptiste Baronian şöyle demektedir: "Amacı çok açıktır: Anlatının son bölümünde okuru yoldan çıkaracak, şaşırtacak bir etki yaratmak ve bu yolla sonuna kadar belirsizliği korumaktır (...)" (Baronian, s.65). Yazarın ilk fantastik öyküsü *La Cafetière* 1831 tarihlidir, yazdığı son fantastik yapıtıysa 1865'te yayınlanan *Spirit* adlı romanı olmuştur (Schneider, s.224).

Fantastik yazın türüne önemli katkılarda bulunmuş olan Gautier'nin Türkçe'ye çevirileri ne yazık ki yok denecek kadar azdır. Araştırmalarımıza göre Gautier'nin yakın tarihte yapılmış yalnızca bir çevirisi bulunmaktadır: 2007 yılında Halil Gökhan Yiğitler çevirisiyle Profil Yayıncılık'tan çıkan *İstanbul Dünyanın En Güzel Şehri*. Diğer çevirilerini şu şekilde sıralayabiliriz: Yazarın ilk çevirisi, Hasan Anamur'un bibliyografya çalışmasına göre Kemâl Paşazade Said'in çevirisiyle 1897-1898 yılında *Galatât-ı Tercüme*'de yayınlanan *Théophile Gautier*'dendir. Ayrıca ünlü şair Orhan Veli'nin çevirisiyle *Ülkü* dergisinde 1945 yılında yayınlanan *Çin İşi* adlı şiiri de dikkate değerdir. Bir diğer ilgi çeken

çevrisiyse 1998 yılında Engin Yayınları'nın Çocuk Kitapları serisinden çıkan *Kumandan Francasse*'dır.[2]

19. yüzyıl yazarlarından Prosper Mérimée'nin yapıtlarında da fantastik öğelere sıklıkla rastlamaktayız. Bunların birkaçına örnek verecek olursak: *Le théâtre de Clara Gazul* (1825) ve *La Guzla*'da (1827) büyücülük ve vampirlerle ilgili unsurlar bulunmaktadır. Fantastik öyküleri arasındaysa *Les Ames du purgatoire* (1834), *La Vénus de L'Ille* (1837) ve 1873'te ölümünden sonra yayınlanan *Djoûmane*'ı (1870) sayabiliriz. Mérimée aynı zamanda Rusçadan Fransızcaya fantastik yapıt çevirileri de yapmıştır: Aleksandr Puşkin'in *Maça Kızı* adlı yapıtı ve İvan Turgenyev'in birçok öyküsü bunlar arasında yer almaktadır. Bu çeviriler karşılıklı gerçekleşmiştir ve Turgenyev de Mérimée'nin yapıtlarını Rusçaya kazandırmıştır (Schneider, s.241).

Hasan Anamur'un bibliyografya çalışmasına göre ilk Mérimée çevirisi 1898 yılında yayınlanan ve Avanzâde Süleyman tarafından çevrilen *Carmen*'dir. Fantastik yazın açısından dikkat çeken çeviriyse 1944 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları'ndan, *Varlık* dergisi ve yayınevinin kurucusu değerli edebiyatçı Yaşar Nabi Nayır çevirisiyle çıkan *Âraftaki Ruhlar; Ille Venüsü*'dür. 1944-45 yıllarında Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlarından yazarın *Carmen, Colomba, Ines Mendo* ve *Fırsat* kitapları da yayınlanmıştır. *Carmen* ve *Colomba*'nın çevirmeni Yaşar Nabi Nayır, *Ines Mendo* ve *Fırsat*'ın çevirmeniyse Türk edebiyatının değerli yazarlarından Nurullah Ataç'tır. Ataç bu çevirilerini Sabiha Yağızlar takma adıyla imzalamıştır.

Gérard de Nerval'se diğer birçok yazarın aksine yalnızca Hoffmann'dan etkilenmemiş aynı zamanda doğu mistisizmi ve ezoterik doktrinlere de oldukça ilgi duymuş ve doğal olarak bu yapıtlarına da yansımıştır. Bu etki açık bir şekilde *Voyage en Orient* (1851) ve *Les Illuminés*'de (1852) gözlenmektedir (Castex, s.284). Yazarın *Aurélia* (1855), *La Main de gloire* (1850), *Les Filles du feu* (1854) gibi birçok fantastik öyküsü bulunmaktadır.

İlk çevirisi 1948 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlarından Sitare Sevin çevirisiyle çıkan *Sylvie* olmuştur. Yirmi altı yıllık bir aradan sonra 1974 yılında Refik Özdek'in çevirisiyle Boğaziçi Yayınlarından *Muhteşem İstanbul* çıkmıştır. *Doğu'ya Seyahat*'in ilk çevirisi 1984 yılında Kültür Bakanlığı Yayınları'ndan Muharrem Taşçıoğlu çevirisiyle çıkmıştır. Yazarın bu kitabı 2000'li yıllarda Yapı Kredi ve İthaki Yayınları tarafından yeniden çevrilerek basılmışlardır. *Aurélia Rüya ve Yaşam* 2001 yılında Erdoğan Alkan'ın çevirisiyle Cumhuriyet Yayınla-

[2] Bu kitabın özgün adı *Le Capitaine Fracasse*'dır. Engin Yayınlarından çıkan kitabın kapağında yapıtın adında bir yanlışlık yapılmış ve *Francasse* olarak yazılmıştır. Aynı durum yazarın adı için de geçerlidir. Gautier yerine Gauiter olarak kapakta yer aldığı saptanmıştır.

rı'ndan basılmıştır. *Küçük Aylaklık Şatoları*'ysa ilk kez Varlık Yayınlarından Erdoğan Alkan çevirisiyle 2005'te çıkmıştır. Ayrıca İthaki Yayınları 2005 yılında Erdoğan Alkan'ın çevirdiği *Ateşin Kızları Sylvie ve Rüya ve Yaşam*'ı da basmıştır. Yukarıda adı geçen yapıtlarının başka yayınevlerince yapılan basımlarının dışında araştırmalarımız sonucunda yazarın Türkçe'ye başka çevirisine rastlamadık.

Guy de Maupassant Fransız fantastik yazarları arasında belki de en özgün olanıdır. Kısa yaşamına otuz dört fantastik öykü sığdırmıştır. İlki *La main coupée* 1875'te, sonuncusu *Qui sait?* 1890'da yayınlanmıştır. Korkuları, buhranları, saplantıları, coşkunlukları yapıtlarını büyük ölçüde etkilemiştir. Buna en güzel örnekse başyapıtı olan *Le Horla*'dır (1886) (Schneider, s.278).

Maupassant'ın öyküleri Türkiye'de 20. yüzyılın başlarında birçok dergide yayınlanmıştır. Milli Kütüphane kayıtlarına göre ilk çevirisinin 1891 yılında gerçekleştirildiğini gözlemlemekteyiz. Söz konusu yapıt Seyyad Zeynel tarafından çevrilen ve Dersaadet Matbaası tarafından basılan *Zeytinlik* adlı yapıtıdır. Bu çeviriyi dikkate değer kılan bir nokta da Fransa'da yayınlandıktan yalnızca bir yıl sonra dilimize aktarılmış olmasıdır. Bu da yazarın Türk okurlarla döneminin diğer yazarlarına göre çok daha erken bir araya gelmesi anlamına gelmektedir. En önemli yapıtı *Le Horla*'nın ilk çevirisiyse Rıza Hidayet tarafından 1911'de *Horla* başlığıyla Matbaa-i Cemil'den çıkmıştır. Günümüze gelinceye kadar da birçok kez çevrilmiştir.

Yapıtlarında fantastik türe yer vermiş olan ve bu türü beslemiş olan bir başka 19. yüzyıl Fransız yazarı da Villiers de I'Isle-Adam'dır. Yazarın bu türde yazılmış birçok öyküsünün yanı sıra romanları da bulunmaktadır. Türkçe'ye çevirilerine baktığımızdaysa dilimize yalnızca üç çevirisi bulunmaktadır. Hasan Anamur'un çalışmasına göre bunların ilki 1928 yılında *Hayat* dergisinin 71. sayısında Mehmet Ragıp'ın çevirisiyle yayınlanan *Kraliçe İzabo*'dur. Sonuncusuysa Dost Kitabevi Yayınları'nın Bâbil Kitaplığı serisinden 1999 yılında çıkan ve Işık Ergüden tarafından çevirisi gerçekleştirilen *Son Şenliklerin Davetlisi*'dir. Söz konusu kitap Villiers de I'Isle-Adam'ın yedi fantastik öyküsünden oluşmaktadır.

Yukarıda saymış olduğumuz tüm yazarların yanı sıra fantastik yazın türüne bilimi de ekleyerek bilimkurgunun kurucu babalarından olan Jules Verne'in Türk yazın tarihinde ayrı bir yeri olduğunu söyleyebiliriz. Yazarın dilimize çevrilen ilk yapıtı *Seksen Günde Devr-i Alem*, Fransa'da 1872 yılında basılırken, Türkçeye yalnızca üç yıl sonra 1875 yılında çevrilmiş ve Şeyh Yahya Efendi Matbaası'nda basılmıştır. İkincisiyse 1877 yılında Ohannes Gokasyan tarafından Türkçeye çevrilen ve Hüdavendigar Vilayeti Matbaası tarafından yayınlanan *Kaptan Hatteras'ın Següzeşti* adlı romanıdır (Koz, s.155).

Ahmed İhsan Tokgöz Verne'in yapıtlarının birçoğunu dilimize kazandırması nedeniyle Jules Verne çevirmeni olarak yazın tarihimize geçmiştir. Sonraki yıllardaysa Ferid Namık Hansoy bu görevi üstlenmiş ve yazarın neredeyse bütün kitaplarını Türkçe'ye çevirmiştir. Bu seri İnkılap ve Aka Yayınevinden çıkmıştır. 2000'li yallardaysa İthaki Yayınları bayrağı devralarak Jules Verne külliyatını çıkarmayı hedeflemiştir. Ancak yapıtlarının neredeyse tamamını basmasına karşın projeyi tamamlayamamışlardır. Bu yayınevlerinin yanı sıra Jules Verne'in kırktan fazla yayınevince çevrildiğini saptamış bulunmaktayız. En çok çevrilen kitabıysa *Seksen Günde Devr-i Alem* olmuştur. Bunun en büyük nedeni de Milli Eğitim Bakanlığı'nın 100 Temel Eser listesinde yer alıyor olmasından kaynaklandığı kanısındayız.

Sonuç olarak, yukarıdaki çalışmadan elde edilen veriler ışığında Jules Verne'nin Türkçe'ye en çok çevrilen yazarlar arasında yer aldığını saptadık. Yapıtları Türkçe'ye bu denli çevrilen dönemin bir başka Fransız yazarı yoktur ve Jules Verne günümüzde hâlâ güncelliğini ve çekiciliğini koruyan yazarlar arasındadır.

Fransız 19. yüzyılına damgasını vurmuş olan ve fantastik yazın türünün gelişerek günümüze kadar şekillenmesinde önemli etkileri olan Gautier, Nodier, Villiers de l'Isle-Adam gibi yazarların önemli yapıtlarınınsa halen dilimize kazandırılmamış olması Türk yazınının kanımızca önemli kayıpları arasındadır. Ayrıca bu türün ilk örnekleri arasında yer alan *Aşık Şeytan* ve *Zaragoza'da Bulunmuş El Yazması* adlı yapıtları Türk okurları çok geç tanıma fırsatı bulmuşlardır. Dolayısıyla fantastik yazının Türkiye'deki şekillenmesi Fransız yazının etkisinde kalmakla birlikte kimi eksik taşlarla ilerlemiş olmaktadır.

Tüm bunların yanı sıra, yayınevlerinin yürütmüş olduğu fantastik yazın türüne yönelik planlı bir koleksiyon çalışmasının yeterli sayıda olmadığı kanısındayız. Yukarıda sözünü ettiğimiz Jules Verne koleksiyonları ve Babil Kitaplığı dışında bu dönemin Fransız yazarlarının tüm yapıtlarını kapsayan bir koleksiyon ya da fantastik yazın koleksiyonları bulunmamaktadır. Daha çok ticari kaygılar güdülerek en bilinen yapıtların çevirileriyle yetinilmiştir. Bununla birlikte Verne, Gautier ya da Balzac gibi yazarların kimi kitaplarının (örneğin *Vadideki Zambak, Kumandan Francasse* ve *Seksen Günde Devr-i Alem)* dilleri basitleştirilerek çocuk kitapları serilerinden çıkmış olduklarını gözlemledik. Fantastik yazın türünün en ilgi çekici örneklerini sunan Gautier'nin Türkçeye yalnızca üç adet kitabının çevrilmiş olması ve bunların hiçbirinin de fantastik yapıtları olmaması saptamalarımızdan bir başkasıdır.

Cazotte'un *Aşık Şeytan* ve Potocki'nin *Zaragoza'da Bulunmuş El Yazması* adlı öyküleriyse, bu türün başyapıtları ve öncüleri sayılmalarına karşın dilimize ne yazık ki çok geç çevrilmişlerdir.

Fantastik yazın türü dinamik bir yapıya sahip olmasından dolayı her çağa ayak uydurabilmeyi başararak yeni biçimler almaktadır. Günümüzde artık fantastik kendine yeni bir yön çizmiş ve bilimkurguyla çok daha iç içe geçmiştir. Fantastik türün okuru her zaman şaşırtma, tereddütte bırakma, gerçekle gerçekdışı arasında karar verememe etkisinin birincil önceliği olduğu düşünüldüğünde çağın yeniliklerine ayak uydurma gerekliliği kendiliğinden doğmaktadır. 21. yüzyılda fantastik türün varlığını sürdürebilmesi için 19. yüzyılın klasik hayalet hikâyelerinin yerini çok daha modern ve teknolojik hayalet hikayelerine bırakması bu türün kendini zenginleştirerek gelişmesinin bir sonucudur.

Kaynakça

Anamur, Hasan. *Başlangıcından Bugüne Fransızcadan Türkçeye Yapılmış Çeviriler İle Fransız Düşünürler, Yazarlar, Sanatçılar Üzerine Türkçe Yayınları İçeren Bir Kaynakça Denemesi*. İstanbul: Gündoğan Yayınları, 2013.

Baronian, Jean-Baptiste. *Panorama de la littérature fantastique de la langue française*. Belçika: La Renaissance du Livre, 2000.

Bibliothèque Nationale de France, Bibliothèque numérique et catalogue. 2104. http://www.bnf.fr/fr/acc/x.accueil.html

Caillois, Roger. *Anthologie du fantastique*. Paris: Gallimard, 1966.

Castex, Pierre-Georges. *Le conte fantastique en France de Nodier à Maupassant*. Paris: Cortis, 1951.

Dost Kitabevi Yayınları. 2014, https://www.dostyayinevi.com/TR/ana-sayfa/1-0/20141002.html

Güzelyürek Çelik, Pınar. *Les procédés du registre fantastique dans le Château des Carpathes de Jules Verne et ses traductions*, Basılmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2009.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Çevrimiçi Katalog. 2014. http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/ataturkkitapligi/index.php

İthaki Yayınlar. 2014, http://www.ithaki.com.tr/

Koz, M. Sabri. "Jules Verne'in Türkçe'deki Serüveni/ Seçme Kaynakça". *Kitaplık*, No:44, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, (2002). s.151-160.

Schneider, Marcel. *Histoire de la littérature fantastique en France*. Paris: Fayard, 1985.

T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Çevrimiçi Katalog 2014. http://mksun.mkutup.gov.tr/F

Todorov, Tzevetan. *Fantastik, Edebi Türe Yapısal Bir Yaklaşım*. Çev. Nedret Öztokat. İstanbul: Metis Eleştiri, 2004.

Todorov, Tzevetan. *Introduction à la littérature fantastique*. Paris: Seuil, 1970.

www.idefix.com 2014

www.nadirkitap.com 2014

Yapı Kredi Yayınları. 2014, http://www.ykykultur.com.tr/